

بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌های با فعالیتهای یادگیری حرفه‌ای دبیران Investigating the relationship between dimensions of occupational, personal, support and task factors with professional learning activities of teachers

Dr mohammad Hassani *

Professor, urmia university, Faculty of literature and Humanities

Dr Mehdi Najjari

Phd. Degree in Educational Management, Urmia University

Hassan roshani ali benasee

PhD Student of higher education management, Urmia University

Dr Afshar kabiri

Associate professor, urmia university, Faculty of literature and Humanities

Akbar mahmmudi marjanian

M.A Curriculum planning, Islamic azad university of Urmia

دکتر محمد حسنی (نویسنده مسئول)

استاد دانشگاه ارومیه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دکتر مهدی نجاری

دکتری رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه

حسن روشنی علی بنه سی

دانشجوی رشته مدیریت آموزش عالی، دانشگاه ارومیه

دکتر افشار کبیری

استادیار دانشگاه ارومیه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

اکبر محمودی مرجانیان

کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه

Abstract

The present study aimed to investigate the Relation of professional, personal, support, and task factors dimensions on professional learning activities of male secondary school teachers of Urmia Education Department (District 1) during the academic year 2017-2018. This applied and descriptive-survey research study in terms of its aim and method. The target population included 336 teachers out of which 180 samples were determined and selected to participate in the survey using Krejcie and Morgan Table (1970) and simple random sampling technique, respectively. The data was collected through a tailor-made questionnaire. Simple and multiple regression analysis (enter method) was applied to analyze the obtained data. The results of the study showed that job independence, diversification, pressure, and status dimensions were related to technical factor; also, mental fatigue and preparation aspects were associated with the personal element. Moreover, peer and superior support dimensions were correlated with the support factor. Finally, task factor was found to predict professional learning activities of the teachers. Therefore, according to the findings, teachers' professional learning activities could be predicted by the dimensions of the job, personal, support, and task factors. That requires special attention to the mentioned factors in teacher training courses and also in-service teacher training programs.

Keywords: Professional learning activities, personal factors, duty factors.

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌های بر فعالیتهای یادگیری حرفه‌ای دبیران مرد دوره‌ی دوم متوسطه ناحیه یک آموزش و پرورش ارومیه در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ است. این تحقیق از لحاظ هدف از نوع کاربردی است و از نظر روش، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل ۳۳۶ نفر بود و حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان برابر ۱۸۰ نفر تعیین گردید. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، از رگرسیون ساده و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که ابعاد استقلال شغلی، تنوع شغلی، فشار کاری و وضعیت شغلی مربوط به عامل شغلی، ابعاد خستگی روانی و آمادگی روانی مربوط به عامل شخصی؛ ابعاد حمایت همکار و حمایت مافوق مربوط به عامل پشتیبانی و همچنین عامل وظیفه ای فعالیتهای یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین با توجه به نتایج، فعالیتهای یادگیری حرفه‌ای دبیران را می‌توان بر اساس ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای پیش بینی کرد، که لازمه این امر توجه ویژه به عوامل مذکور در دوره‌های تربیت دبیر و همچنین دوره‌های آموزش ضمن خدمت دبیران است.

واژگان کلیدی: فعالیتهای یادگیری حرفه‌ای، عوامل شخصی، عوامل وظیفه‌ای.

ویرایش نهایی: آبان ۹۸

پذیرش: فروردین ۹۸

دریافت: دی ۹۷

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

امروزه جهان به سرعت دگرگون می‌شود و معلمان نیز مانند سایر گروه‌های حرفه‌ای با این واقعیت روبه رو می‌شوند که آموزش‌های اولیه‌ی آنان در جهان امروز چندان مفید نخواهد بود و آنان باید در سراسر عمر، دانش خود را روزآمد کنند (دانش پژوه و فرزاد،

بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای با فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران
Investigating the relationship between dimensions of occupational, personal, support and task factors with professional learning activities of teachers

۱۳۸۵). اغلب صاحب نظران و متفکران مسائل تربیتی بر این باورند که معلمان به عنوان یک زیرساخت مهم در نظام‌های آموزشی، نقش مؤثری را در جریان تعلیم و تربیت و ارتقای سطح آموزشی فراگیران ایفا می‌کنند (حجازی، پرداختچی و شاه پسند، ۱۳۸۸). چنانکه مهان و فیلیپ و رامیا^۱ (۲۰۱۸) بر این باورند که به آموزش‌های مؤثر تنها می‌توان از طریق تلاش معلمان واجد شرایط و مؤثر دست یافت و در این راستا معتقدند که معلمان به یک بازبینی دائمی نگرش و باورهای نسبت به دانش‌آموزان و فرآیندهای یادگیری نیازمندند و باید دانش‌آموزان خود را تشویق کنند و نشان دهند که به طراحی آموزش و یادگیری مناسب برای اهداف آموزشی تمایل دارند. معلمان فاکتورهای کلیدی هستند که بر موفقیت یا شکست آموزش دانش آموز تأثیر می‌گذارد. همچنین علاوه بر نقش مهم آنها در زمینه یادگیری کلاس درس، معلمان در تحول اجتماعی نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند (اوکک و متیودا^۲، ۲۰۱۷). بنابراین معلمان باید صلاحیت‌هایی را کسب کنند که به آنها کمک می‌کند تا نقش‌های خود را تحقق بخشند. زمینه کاری به عنوان مناسب‌ترین مکان در این زمینه پیشنهاد می‌شود، زیرا مهارت‌های تدریس و آموزش را تنها در عمل می‌توان به دست آورد (مور و شاو^۳، ۲۰۰۰). از این رو در دهه گذشته، کانون بحث و گفتگو درباره کیفیت مدارس اثربخش بیشتر متوجه توسعه حرفه‌ای معلمان بوده است (ریشتر^۴، ۲۰۱۱، به نقل از طاهری، عارفی، پرداختچی و قهرمانی، ۱۳۹۱). معلمی یک حرفه دائم در حال تغییر و نیازمند بهبود است. در نتیجه آموزش معلم، فرایندی مستمر با هدف توسعه حرفه‌ای اوست. با وجود این در سال‌های اخیر ضرورت حرکت از توسعه حرفه‌ای به سمت فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای احساس شده است (مرتاضی مهربانی و گویا، ۱۳۹۴). طی سال‌های اخیر، در رابطه با اهمیت فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان به منظور افزایش کیفیت آموزش، میان دانشمندان توافق نظر وجود دارد (دارلینگ - هاموند، چانگ وی، آلیسا، ریچاردسون و اورفانوس^۵، ۲۰۰۹). فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای یک فرایند یادگیری چالش برانگیز برای معلمان به منظور یادگیری مداوم مهارت‌های لازم در حرفه معلمی است (دی نوی، دیووس و تویتنس^۶، ۲۰۱۵). اما چنین یادگیری تنها با انتقال دانش و مهارت میسر نمی‌شود، زیرا یادگیری باید با ایجاد محیط‌های یادگیری مطلوب که معلمان مسئول یادگیری خود هستند، تسهیل شود (پوتنام و بورکو^۷، ۲۰۰۰؛ برانسفورد، براون و کوکینگ^۸، ۱۹۹۹). به زعم کواکمن^۹ (۲۰۰۳) فرایند حرفه‌ای شدن معلمان، فرایندی مهم و چند وجهی است که در آن باید تمامی عوامل و مؤلفه‌های مربوط به الگوهای توانمندسازی نیروی انسانی از قبیل عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای مورد شناسایی و بررسی قرار گیرند. در این راستا با توجه به نظریه‌های یادگیری و استرس شغلی و آموزش بزرگسالان، چهار عامل: شغلی، شخصی، پشتیبانی اجتماعی و وظیفه‌ای به عنوان عوامل تأثیرگذار بر مشارکت معلمان در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای مورد شناسایی قرار گرفته است (کواکمن، ۲۰۰۳).

علاوه بر مبانی نظری، پژوهش‌های تجربی موجود، عوامل مؤثر بر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای و نقش مهم صلاحیت‌ها و قابلیت‌های حرفه‌ای در متغیرهای مرتبط با یادگیری و آموزش را مورد کنکاش و بررسی قرار داده‌اند که در ادامه نوشتار حاضر به نتایج آنها پرداخته می‌شود. دورنبوس، بلویس و سیمونس^{۱۰} (۲۰۰۴) در طراحی مدل فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای مرتبط با کار، شش ویژگی محیط کاری و چهار ویژگی کارکنان را به عنوان عوامل مهم اثرگذار بر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای در محل کار توصیف می‌کنند. ون ورکام و نیجوف و نیوونهایس^{۱۱} (۲۰۰۲) تحقیقی را بر روی ۷۴۲ نفر از معلمان انجام دادند و تأثیر ویژگی‌های شغلی و فردی معلمان را بر رفتار فکورانه و انتقادی آنها که فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای را نیز شامل می‌شود مورد بررسی قرار داده‌اند. هونگ^{۱۲} (۲۰۰۸)، به نقل از فرزانه، پور کریمی و عزتی، ۱۳۹۴). با استفاده از تحلیل عاملی، صلاحیت‌های دبیران را در شش دسته اصلی توانایی فکری، سیستم ارزش‌ها، مهارت‌های بین فردی، توانایی مدیریت، توانایی‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های شخصیتی دسته‌بندی کرد. اوالس^{۱۳} (۲۰۰۵) در مطالعه‌ای با عنوان یادگیری برای تدریس صلاحیت‌های حرفه‌ای تدریس را به چهار حیطه تقسیم می‌کند که عبارتند از: ۱- آماده شدن

1. Mohan, Philip and Ramya.

2. Okeke & Mtyuda

3. Moore & Shaw

4. Richter

5. Darling-Hammond, Chng Wei, Alethea, Richardson, & Orphanos

6. DeNeve, Devos, & Tuytens

7. Putnam & Borko

8. Bransford, Brown, & Cocking

9. Kwakman

10. Doornbos, Bolhuis, & Simons

11. Van Woerkom, Nijhof, & Nieuwenhuis

12. Hong

13. Avalos

برای تدریس ۲- تدارک محیط مناسب یادگیری برای فراگیران ۳- تدریس برای یادگیری ۴- حرفه‌ای شدن. همچنین ایزدی، صالحی عمران و منصور بککی (۱۳۹۱) در تحقیق خود به بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان مرد دوره متوسطه شاخه علوم انسانی بر مبنای رویکرد سازنده‌گرایی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین نظرات معلمان، در نظر و عمل تفاوت چشمگیری وجود دارد. باچینسکی و هانسن^۱ (۲۰۱۰) در یک مطالعه موردی کیفی پیامدهای توسعه حرفه‌ای را بررسی نموده‌اند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که توسعه حرفه‌ای موجب افزایش دانش محتوایی معلمان، استفاده از روش تدریس پژوهشی در کلاس و بهبود نمرات دانش‌آموزان در آزمون‌های استاندارد می‌شود. ویلا، پرز و کول-سارینو^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که پرورداری از صلاحیت‌های حرفه‌ای نقش قابل توجهی در نوآوری ایفا می‌کند.

در تدقیق بیشتر موضوع مورد مطالعه علاوه بر مطالبی که ذکر شد می‌توان در مورد وضعیت جامعه آموزش و پرورش چنین بیان نمود که در آموزش و پرورش ایران، دبیران پس از استخدام به‌رغم تمامی کاستی‌های نظام استخدامی، روانه کلاس درس می‌شوند و توجهی به آموزش و ارتقاء صلاحیت‌های آنان ضمن خدمت نمی‌شود. نداشتن صلاحیت‌های اولیه، کمبود مهارت‌های لازم و به روز همگی موجب کاهش صبر و بردباری، ظرافت در کار، کمی تسلط بر کار و افت بازده می‌گردد که طبعاً نارضایتی شغلی را به وجود می‌آورد و علاوه بر به خطر انداختن بهداشت روانی فرد بر مسئولیت شغلی خطیر وی به عنوان دبیر و فرد انسان‌ساز خلل وارد می‌کند (شعبانی، ۱۳۸۶). این در حالی است که در پژوهش‌های متعدد عملکرد تحصیلی فراگیران و کارآمدی نظام آموزشی کشور مرتبط با کیفیت آموزشی است که به نوبه خود وابسته به صلاحیت حرفه‌ای دبیران است. با این وجود، تا کنون چندان توجهی به مساله فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران نشده و تحقیقات منسجمی در این حوزه در داخل کشور انجام نگرفته است.

با این تفاسیر و موارد مذکور فوق و خلاء پژوهشی در ارتباط با موضوع پژوهش در داخل کشور و همچنین لزوم توجه روز افزون به عوامل موثر در یادگیری حرفه‌ای دبیران و اهمیت ارتقای عملکرد دبیران، مزید بر علت گردید تا این پژوهش با هدف بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای با فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران، انجام شود. به عبارت دقیق‌تر هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران مرد دوره دوم متوسطه از طریق ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای است. در این راستا فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

۱. ابعاد عامل شغلی، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش‌بینی می‌کند.
۲. ابعاد عامل شخصی، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش‌بینی می‌کند.
۳. ابعاد عامل پشتیبانی، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش‌بینی می‌کند.
۴. عامل وظیفه‌ای، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان را پیش‌بینی می‌کند.

روش

این تحقیق از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر روش، توصیفی - همبستگی است. جامعه‌ی آماری این تحقیق دبیران مرد دوره‌ی دوم متوسطه‌ی ناحیه‌ی یک ارومیه در سال تحصیلی ۱۳۹۶ است که طبق آمار گروه طرح و برنامه اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی برابر ۳۳۶ نفر است. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) برابر ۱۸۰ نفر تعیین شد. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه محقق‌ساخته ۸۳ گویه‌ای است. پرسشنامه پژوهش برای متغیر عامل شغلی دارای چهار خرده‌مقیاس: ۱. وضعیت شغلی دارای ۸ گویه، ۲. تنوع شغلی دارای ۷ گویه، ۳. استقلال شغلی دارای ۹ گویه، ۴. فشار کاری دارای ۸ گویه؛ برای متغیر عامل شخصی دارای دو خرده‌مقیاس: ۱. آمادگی روانی دارای ۵ گویه، ۲. خستگی روحی دارای ۶ گویه، برای متغیر عامل پشتیبانی دارای دو خرده‌مقیاس: ۱. حمایت مافوق دارای ۸ گویه، ۲. حمایت همکار دارای ۱۰ گویه، برای عامل وظیفه‌ای دارای ۷ گویه و برای متغیر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دارای ۱۵ گویه است. هر گویه بر روی یک طیف ۵ درجه‌ای لیکرت از ۱ برای کاملاً مخالفم تا ۵ برای کاملاً موافقم نمره‌گذاری شد. روایی ابزار به وسیله تحلیل عاملی اکتشافی به روش مولفه‌های اصلی مورد تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش مقدار شاخص کفایت نمونه برداری (KMO) برابر با ۰/۹۴۵ است که نشان دهنده کفایت نمونه‌گیری است. همچنین، میزان مجذور کای کرویت بارتلت ۹۳۹۱/۵۹ بود که در سطح $p < 0/001$ معنادار بود و در نتیجه، این مقدار

¹ . Buczynski & Hansen

² . Vila, Pérez & Coll-Serrano

وضعیت شغلی	۰/۱۸	۳/۰۱	۰/۰۰۳	۰/۷۴	۱/۱۲	۰/۹۴	۰/۱۷
تنوع شغلی	۰/۳۲	۵/۰۰	۰/۰۰۱	۰/۸۲	۱/۲۲	۰/۷۴	۰/۲۸
استقلال شغلی	۰/۳۵	۵/۵۶	۰/۰۰۱	۰/۶۴	۱/۳۶	۰/۷۳	۰/۱۹
فشار کاری	-۰/۲۰	۳/۴۱	۰/۰۰۱	۰/۵۵	۱/۷۰	۰/۹۹	۰/۱۶

۲/۰۹

۲۵/۴۷***

۰/۳۷

۰/۶۰

p < ۰/۰۰۱

همانطور که در جدول ۲ ارائه شده است، رگرسیون پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران از روی ابعاد عامل شغلی (وضعیت شغلی، تنوع شغلی، استقلال شغلی و فشار کاری) معنی‌دار است ($F=25/47, p=0/001$). در این میان وضعیت شغلی ($\beta=0/18, p=0/003$)، تنوع شغلی ($\beta=0/32, p=0/001$) و استقلال شغلی ($\beta=0/35, p=0/001$) می‌توانند به طور مثبت و معنی‌دار فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش بینی کنند. همچنین فشار کاری ($\beta=-0/20, p=0/001$) می‌تواند به طور منفی و معنی‌دار فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش بینی کند. مقدار ضریب تعیین چندگانه نشان می‌دهد، ۳۷ درصد از واریانس فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای به وسیله متغیرهای یاد شده تبیین می‌شود.

فرضیه دوم پژوهش: ابعاد عامل شخصی، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان را پیش بینی می‌کند. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای از روی ابعاد عامل شخصی

شاخص های هم خطی چندگانه	ضریب تعیین چندگانه	نسبت F	ضریب تعیین چندگانه	همبستگی چندگانه	متغیرهای پیش بین
تورم	ضریب رگرسیون استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	میزان تحمل واریانس	آزمون دو-دو-تسون
عامل تورم	ضریب تعیین چندگانه	نسبت F	ضریب تعیین چندگانه	همبستگی چندگانه	متغیرهای پیش بین
۰/۹۶	۰/۶۴	۰/۰۰۲	۳/۱۳	۰/۲۰	آمادگی روانی
۱/۹۲	۰/۶۴	۰/۰۰۲	۳/۱۳	۰/۲۰	آمادگی روانی
۱/۶۳	۰/۵۶	۰/۰۰۱	۶/۹۲	-۰/۴۵	خستگی روانی
۱/۹۲	۰/۶۴	۰/۰۰۲	۳/۱۳	۰/۲۰	آمادگی روانی
۱/۶۳	۰/۵۶	۰/۰۰۱	۶/۹۲	-۰/۴۵	خستگی روانی

*** p < ۰/۰۰۱

همانطور که در جدول ۳ ارائه شده است، رگرسیون پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران از روی ابعاد عامل شخصی (آمادگی روانی و خستگی روانی) معنی‌دار است ($F=30/18, p=0/001$). در این میان آمادگی روانی ($\beta=0/20, p=0/002$) می‌تواند به طور مثبت و معنی‌دار فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش بینی کند. همچنین خستگی روحی ($\beta=-0/45, p=0/001$) می‌تواند به طور منفی و معنی‌دار فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش بینی کند. مقدار ضریب تعیین چندگانه نشان می‌دهد، ۲۵ درصد از واریانس فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای به وسیله متغیرهای یاد شده تبیین می‌شود.

فرضیه سوم پژوهش: ابعاد عامل پشتیبانی، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان را پیش بینی می‌کند. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای با فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران
Investigating the relationship between dimensions of occupational, personal, support and task factors with professional learning activities of teachers

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای از روی ابعاد عامل پشتیبانی

آزمون کلموگروف-اسمیرنوف	آزمون دوربین-واتسون	شاخص‌های هم خطی چندگانه			سطح معنی داری	آماره t	ضریب رگرسیون استاندارد	نسبت F	ضریب تعیین چند گانه	همبستگی چندگانه	متغیرهای پیش بین
		عامل تورم	واریانس	میزان تحمل							
۰/۰۸	۱/۲۷		۱/۸۵	۰/۸۴	۰/۰۰۱	۴/۱۳	۰/۳۲				حمایت مافوق
	۲/۰۴							۳۱/۶۳***	۰/۲۶	۰/۵۱	
۰/۰۶	۱/۶۳		۱/۷۴	۰/۶۱	۰/۰۰۱	۳/۹۲	۰/۲۷				حمایت همکار

***p < ۰/۰۰۱

همانطور که در جدول ۴ ارائه شده است، رگرسیون پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران از روی ابعاد عامل پشتیبانی (حمایت مافوق و حمایت همکار) معنی دار است ($F=31/63, p=0/001$). در این میان حمایت مافوق ($\beta=0/32, p=0/001$) و حمایت همکار ($\beta=-0/27, p=0/001$) می‌توانند به طور مثبت و معنی دار فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش‌بینی کنند. مقدار ضریب تعیین چندگانه نشان می‌دهد، ۲۶ درصد از واریانس فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای به وسیله متغیرهای یاد شده تبیین می‌شود.

فرضیه چهارم پژوهش: عامل وظیفه‌ای، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان را پیش‌بینی می‌کند. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون ساده استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون ساده برای پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای از روی عامل وظیفه‌ای

آزمون کلموگروف-اسمیرنوف	دوربین - واتسون	سطح معنی داری	آماره t	ضریب رگرسیون استاندارد	نسبت F	ضریب تعیین	همبستگی	متغیر پیش بین
۰/۱۲	۱/۰۱	۰/۰۰۱	۷/۲۰	۰/۴۷	۵۱/۸۴***	۰/۲۲	۰/۴۷	عامل وظیفه‌ای

***p < ۰/۰۰۱

همانطور که در جدول ۵ ارائه شده است، رگرسیون پیش بینی فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران از روی عامل وظیفه‌ای معنی دار است ($F=51/84, p=0/001$). عامل وظیفه‌ای ($\beta=0/47, p=0/001$) می‌تواند به طور مثبت و معنی دار فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران را پیش‌بینی کند. مقدار ضریب تعیین چندگانه نشان می‌دهد، ۲۲ درصد از واریانس فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای به وسیله متغیر یاد شده تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای با فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای در بین دبیران مرد دوره‌ی دوم متوسطه‌ی ناحیه‌ی یک ارومیه انجام شد که نتایج حاصل از آن به تفکیک فرضیه‌های پژوهش ارائه شده‌است. با توجه به یافته‌های مرتبط با فرضیه اول پژوهش مشخص شد که همه ابعاد عامل شغلی (وضعیت شغلی، تنوع شغلی، استقلال شغلی و فشار کاری) پیش‌بینی‌کننده فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان هستند. احساس معلمان نسبت به استقلال شغلی خود عامل مهمی برای ایجاد انگیزه مشارکت سازمانی در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای محسوب می‌شود. به عبارت بهتر زمانی که معلمان احساس کنند استقلال بیشتری در شغل خود دارند، رغبت بیشتری برای مشارکت خواهند داشت. لذا سازوکارهای تدارک مناسب در برنامه‌های درسی مدارس جهت ایجاد استقلال دبیران در مورد انتخاب مواد درسی، روش‌های تدریس، ارزشیابی و... لازم و ضروری است. چنانکه اهمیت استقلال شغلی و افزایش نقش معلمان در آموزش در آثار علمی متعددی به چشم می‌خورد: استدلال آنها این است که از طریق بهبود و توسعه استقلال شغلی کارکنان بهره‌وری سازمانی افزایش یافته و به رسمیت شناختن قدرت و اختیار بیشتر برای کارکنان در فرآیند تصمیم‌گیری به آنها اجازه می‌دهد آزادانه‌تر فکر نموده و عمل نمایند (اوزتورک^۱، ۲۰۱۱). در صورتیکه مدیران آموزشی تمایل به ایجاد انگیزه در معلمان را دارند و خواهان اعطای اختیار به آنها هستند تا استرس آنها را به حداقل رسانده و از فرسودگی شغلی آنها جلوگیری نمایند، بایستی نیاز معلمان به استقلال را شناسایی نموده و به آنها پاسخ دهند (موماو^۲، ۲۰۰۵). وجود تنوع شغلی معلمان انگیزه‌ای برای فعالیت بیشتر و تلاش برای فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای بیشتر خواهد بود. این امر موجب دل‌گرمی معلمان نسبت به برنامه‌های درسی شده و نتایج بسیار مطلوبی برای کل سیستم آموزشی در بردارد. نتایج این بخش از پژوهش حاضر با یافته‌های کواکمن (۲۰۰۳)، دورنبوس و همکاران (۲۰۰۴) و ون ورکام و همکاران (۲۰۰۲) که عوامل شغلی را از عوامل مهم مؤثر بر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان معرفی می‌کنند همسو است.

نتیجه بررسی فرضیه دوم نشان داد که ابعاد عامل شخصی (خستگی روحی و آمادگی روانی) پیش‌بینی‌کننده فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان هستند. خستگی روحی پیش‌بینی‌کننده منفی و آمادگی روانی پیش‌بینی‌کننده مثبت فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای است. این نتیجه نشان می‌دهد چنانچه معلمان از نظر روانی و روانی آمادگی داشته باشند، برای مشارکت سازمانی در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای انگیزه خواهند داشت. به زعم ادموندز^۳ (۲۰۰۷) در شرایط متحول و متغیر عصر حاضر مدیران بایستی پیامدها و وسایل لازم برای اجرای تغییر را در بین افراد گروه‌ها و سازمان به خوبی مدیریت کنند زیرا عدم سازگاری با تغییر در شرایط زمانی ویژه بقای سازمان را با دشواری روبه‌رو می‌سازد. به عبارتی زمانی که آمادگی لازم برای تغییر موجود نیست تغییر نامطلوبی تلقی شده و کارکنان نیز از همراهی با آن اجتناب می‌کنند (شیا و هونگ^۴، ۲۰۱۴). خستگی روحی جزء عواملی است که بر تصمیمات فردی و نیز فرصت‌هایی که به صورت اختیاری توسط فرد فراهم می‌گردند، تأثیرگذار است. بنابراین مسئولان باید تلاش کنند، عواملی که تأثیرگذار در خستگی روحی معلمان است را شناسایی کرده و اقدام به رفع یا کاهش آنها نمایند تا زمینه مشارکت و فعالیت معلمان در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای افزایش یابد. لذا کلیه‌ی عوامل ایجادکننده خستگی روحی از قبیل: محیط‌های کاری نامناسب، برنامه‌های کاری بسیار فشرده و سخت، عدم تناسب تخصص معلم با شغل مورد تصدی و یا رشته مورد تدریس و... از برنامه‌های مدارس حذف گردد. این یافته‌ها با نتایج تحقیق نادی و سجادیان (۱۳۸۹)، نیکنامی و کریمی (۱۳۸۸) که بر اهمیت عامل فردی به عنوان عامل مؤثر بر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان تأکید دارند، همسویی دارد.

براساس تحلیل فرضیه سوم مشخص شد ابعاد عامل پشتیبانی (حمایت همکار و حمایت مافوق) پیش‌بینی‌کننده فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان هستند. ابعاد عامل پشتیبانی از جمله عواملی هستند که لازم رسیدن به فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای توسط معلمان هستند. لذا باید توجه شود در انتخاب مدیران مدارس، آموزش‌های لازم در خصوص نحوه تعامل سازنده با دبیران و ایجاد محیطی مساعد که نیازهای روحی دبیران را برآورده سازد، ارائه گردد. به زعم سارافینو و اسمیت^۵ (۲۰۱۱) حمایت اجتماعی می‌تواند شخص را به داشتن احساس راحتی، اطمینان، تعلق داشتن و مورد محبت قرار داشتن به هنگام فشار و تنش مجهز نماید. ایجاد روابط

1. Ozturk

2. Moomaw

3. Edmonds

4. Shieae & Hong

5. Sarafino & Smith

بررسی رابطه ابعاد عوامل شغلی، شخصی، پشتیبانی و وظیفه‌ای با فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای دبیران
Investigating the relationship between dimensions of occupational, personal, support and task factors with professional learning activities of teachers

دوستانه و مشارکتی با همکاران در سیستم آموزشی، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان را تسریع و تقویت خواهد نمود. همچنین برگزاری کارگاه‌ها و جلسات هم‌اندیشی ویژه‌ی مدیران، استفاده از تجارب مثبت مجموعه‌های موفق در خصوص ترغیب مشارکت معلمان در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای مؤثر خواهد بود. این یافته‌ها با نتایج تحقیق اوالس (۲۰۰۵) و نادى و سجادیان (۱۳۸۹) که بر اهمیت حمایت‌های سازمانی و تدارک محیط مناسب یادگیری به عنوان مهم‌ترین عوامل محیطی مؤثر بر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان، تأکید دارند، همسویی دارد.

نتیجه تحلیل مرتبط با فرضیه چهارم نشان داد که عامل وظیفه‌ای پیش‌بینی کننده فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای معلمان است. با توجه به اینکه عامل وظیفه‌ای دیدگاه و ادراک معلمان نسبت به وظایف و عملکردهای خویش نسبت به شغل معلمی را نشان می‌دهد لذا به نظر می‌رسد در موضوع ترغیب معلمان به مشارکت در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای بیشترین سرمایه‌گذاری مادی و معنوی می‌بایست در حوزه اصلاح و بهبود دیدگاه معلمان نسبت به خود صورت گیرد. هرچند این امر، قطعاً تنها وظیفه دستگاه آموزشی نبوده و نیاز به فرهنگ‌سازی از طریق همه ارگان‌های ذیربط دارد، ولی قاعدتاً نظام آموزشی کشور بیشترین وظیفه را در این خصوص خواهد داشت. این یافته‌ها با نتایج تحقیق اندرسون (۱۳۸۳/۱۹۹۹) و ملایی‌نژاد (۱۳۸۵) که بر اهمیت افزایش کارایی‌های معلمان به عنوان مهم‌ترین عامل مؤثر بر فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای تأکید دارند، همسویی دارد.

به طور کلی نتایج پژوهش حاکی از آن است که ابعاد عوامل شغلی (استقلال شغلی و تنوع شغلی)، شخصی (خستگی روانی و آمادگی روانی)، پشتیبانی (حمایت همکار و حمایت مافوق) و وظیفه‌ای در ارتباط با فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای نقش مؤثری ایفا می‌کنند؛ بنابراین آموزش و پرورش باید به نقش تأثیرگذار این عوامل در فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای توجه اساسی کند و زمینه فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای را در مدارس بهبود بخشد. از طرفی تبیین و تفسیر یافته‌های تحقیق در حالت کلی نشان دهنده ارتباط معنادار اکثر عوامل با متغیر وابسته است. ابعاد عوامل شغلی چنانچه بتوانند در معلمان دل بستگی شغلی ایجاد نمایند، با کاهش استرس شغلی، فشارهای روحی، فرسودگی شغلی و ... تناسب فرد با محیط را افزایش داده، او را برای بروز رفتارهای سازمانی؛ که فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای نیز جزو این رفتارهاست، ترغیب می‌نمایند. بنابر این برای رسیدن به اهداف آموزش و پرورش که صاحبان نظران به اهمیت و لزوم عملی شدن آنها معترفند، باید برنامه‌ریزی دقیق و علمی در جهت کیفیت بخشی عوامل شغلی معلمان و توانمندسازی آنها صورت گیرد و همگان از نتایج این تحول و تحرک مثبت بهره‌مند گردند.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان گفت؛ با توجه به اینکه این پژوهش شامل دبیران دوره متوسطه آموزش و پرورش ناحیه یک ارومیه بود، یافته‌های به دست آمده قابل تعمیم به دبیران دیگرمدارس نیست. بنابراین انجام پژوهش روی دبیران دیگر مدارس و همچنین مقایسه نتایج حاصل می‌تواند تعمیم‌پذیری بیشتری ایجاد کند.

منابع

- اندرسون، ال. (۱۳۸۳). اصول برنامه‌ریزی آموزشی. (علی رئوف، منیژه رضایی، مترجمین) تهریز: انتشارات دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.
- ایزدی، صمد، صالحی عمران، ابراهیم و منصور بککی، سیروس. (۱۳۹۱). بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان مرد دوره متوسطه شاخه علوم انسانی استان مازندران بر مبنای رویکرد سازنده‌گرایی. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱(۱)، ۶۲-۲.
- بیرامی، منصور، موحد، معصومه، موحدی، یزدان، عزیز، امیر و محمدزادگان، رضا. (۱۳۹۳). نقش مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش‌بینی فرسودگی شغلی بیماران. *مجله مدیریت پرستاری*، ۳(۱)، ۲۸-۳۴.
- حجازی، سید یوسف، پرداختچی، محمدحسن و شاه‌پسند، محمدرضا. (۱۳۸۸). رویکردهای توسعه حرفه‌ای معلمان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- دانش‌پژوه، زهرا، و فرزاد، ولی‌اله. (۱۳۸۵). ارزشیابی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی. *نوآوری‌های آموزشی*، ۵(۱۸)، ۱۷-۱۳۵.
- شعبانی، حسن. (۱۳۸۶). مهارت‌های آموزشی و پرورشی. تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- طاهری، مرتضی، عارفی، محبوبه، پرداختچی، محمدحسن و قهرمانی، محمد. (۱۳۹۱). کاوش فرآیند توسعه حرفه‌ای معلمان در مراکز تربیت معلم: نظریه داده بنیاد. *نوآوری‌های آموزشی*، ۱۲(۴۵)، ۱۷۶-۱۴۹.
- فرزانه، محمد، پور کریمی، جواد و عزتی، میترا. (۱۳۹۴). بررسی رابطه صلاحیت حرفه‌ای با توانمندی روانشناختی دبیران دوره متوسطه شهرستان شیروان. *مجله پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۲(۸)، ۶۹-۸۸.

مرتضی مهربانی، نرگس، و گويا، زهرا. (۱۳۹۴). بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تلفیق یادگیری حرفه‌ای معلمان ریاضی با چگونگی تحلیل، تفسیر و تصمیم‌گیری آنان در دوره متوسطه. *دو فصل نامه نظریه و عمل در برنامه درسی*، ۳ (۵)، ۴۴-۴۵.
 ملایی‌نژاد، اعظم. (۱۳۸۵). مطالعه تطبیقی برنامه درسی تربیت معلم در کشورهای انگلستان، فرانسه، مالزی و ژاپن. *مجله نوآوری‌های آموزشی*، ۷ (۲۶)، ۶۱-۳۵.
 نادى، محمدعلی، سجادیان، ایلناز. (۱۳۸۹). فعالیت‌ها، بازدارنده‌های محیطی و ویژگی‌های فردی مؤثر بر یادگیری غیررسمی معلمان شهر اصفهان. *مجله نوآوری‌های آموزشی*، ۳ (۱۸)، ۱۸۵-۱۵۷.
 نیکنمائی، مصطفی و کریمی، فریبا. (۱۳۸۸). صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان آموزش عمومی و ارائه چارچوب ادراکی مناسب، دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)، ۲ (۲۳)، ۲۲-۱.

- Avalos, B. (2005). Learning to teach in the knowledge society: The case of Chile, in Juan Manuel Moreno. Learning to teach in the knowledge society, *final report of World Bank*.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (1999). *How people learn: Brain, mind experience, and school*. Washington: National Academy Press.
- Buczynski, S., & Hansen, C. B. (2010). Impact of professional development on teacher practice: Uncovering connections. *Teaching and Teacher Education*, 26(3), 599-607
- Darling-Hammond, L., Chung Wei, R., Alethea, A., Richardson, N., & Orphanos, S. (2009). Professional learning in the learning profession: A status report on teacher development in the United States and abroad. Stanford, CA: National Staff Development Council and the School Redesign Network.
- DeNeve, D., Devos, G., & Tuytens, M. (2015). The importance of job resources and self-efficacy for beginning teachers' professional learning in differentiated instruction. *Teaching and Teacher Education Journal*, 47(1), 30-41.
- Doornbos, A. J., Bolhuis, S., & Simons, P.R. (2004). Modeling work-related learning on the basis of intentionality and developmental relatedness: A non-educational perspective. *Human Resource Development Review Journal*, 3(3), 250-74.
- Edmonds, C. (2007). Continuous quality improvement: Integrating best practice into teacher education. *International Journal of Educational Management*, 21(3), 232-237.
- Fraser, B. J., & Walberge, G. B. (1991). *Education environments: Evaluation antecedents and consequences*. Oxford: Program Press.
- Huntly, H. (2008). Teachers Work: Beginning teachers' conceptions of competence. *The Australian Educational Researcher*, 35(1), 125-145.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970) Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kwakman, K. (2003). Factors affecting teachers' participation in professional learning activities. *Teaching and Teacher Education Journal*, 19(2), 149-170.
- Moore, S., & Shaw, P. (2000, April). The professional learning needs and perceptions of secondary school teachers: Implications for professional learning community. Paper presented at the Annual meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, USA.
- Mohan.,p, Philip.,A & Ramya., k. (2018), Professional Competencies for Effective Teaching Learning Process, Special Issue Published in International Journal of Trend in Research and Development (IJTRD), ISSN: 2394-9333, www.ijtrd.com
- Moreno, J. M. (2007). Do the initial and the continuous teachers' professional development sufficiently prepare teachers to understand and cope with the complexities of today and tomorrow's education? *Journal of Educational change*, 8(2), 169-173.
- Öztürk, İ. H. (2011). Curriculum reform and teacher autonomy in Turkey: The case of the historteaching. *International Journal of Instruction*, 4(2), 113-128.
- Okeke, C. I., & Mtyuda, P. N. (2017). Teacher job dissatisfaction: implications for teacher sustainability and social transformation. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 19(1), 54ñ68.
- Perks, P., & Prestage, S. (2008). Tools for learning about teaching and learning. In B. Jaworski and T. Wood (Eds.). *The mathematics teacher educator as a developing professional*. Pp. 265-280.
- Putnam, R. T., & Borko, H. (2000). What do new views of knowledge and thinking have to say about research on teacher learning? *Educational Researcher*, 29(1), 4-15
- Sarafino, E. P., & Smith, T. W. (2011). *Health psychology* (7th Ed.). New York: John Wily and Sons, 80-110.
- Shieae, L., & Hong, Z. (2014). The willingness to change of behaviors: What we learned from a population-based esophageal cancer cohort study. *International Journal of Educational Management*, 11(8), 134-146.
- Van Woerkom, M., & Nijhof, W. J., & Nieuwenhuis, L. F. M. (2002). Critical reflective working behaviour: a survey research. *Journal of European Industrial Training*, 26(8), 375-83.
- Vila, L. E., Pérez, P. J., & Coll-Serrano, V. (2014). Innovation at the workplace: Do professional competencies matter? *Journal of Business Research*, 67(5), 752-757.

Investigating the relationship between dimensions of occupational, personal, support and task factors with professional learning activities of teachers

Villegas-Reimers, E. (2007). *Teacher professional development: An international review of the literature*. Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning, 23-24.

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی